

ВІДГУК

**на дисертаційну роботу Калиниченка Дмитра Олеговича
«Гігієнічне обґрунтування комплексної оцінки репродуктивного
потенціалу дівчат-студенток закладів вищої освіти 17 -22 років», яка
представлена до здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за
спеціальністю 14.02.01 – гігієна та професійна патологія (біологічні науки)**

Актуальність теми. Медико-демографічна ситуація, яка спостерігається останнім часом в Україні, свідчить про незадовільний стан здоров'я населення, який проявляється у низькій народжуваності порівняно з високим рівнем смертності, від'ємному природному прирості населення, а також високому рівні поширеності хронічних неінфекційних захворювань, що ставить під загрозу майбутнє країни і зумовлює посилення уваги до стану репродуктивного здоров'я населення.

Репродуктивне здоров'я, є важливим чинником забезпечення сприятливих демографічних перспектив країни, важливою передумовою формування її демографічного, а отже й соціально-економічного потенціалу у контексті забезпечення її сталого розвитку, як стратегічного завдання, що стоїть перед українським суспільством.

Враховуючи, що дівчата у віці від 17 до 22 років – основний демографічний резерв країни на найближче десятиліття, охорона репродуктивного здоров'я цієї категорії населення є першочерговим завданням не тільки фахівців охорони здоров'я, але і галузі освіти, соціальних служб, громадських організацій та має бути пріоритетом міжгалузевих наукових пошуків вирішення означених проблем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно плану науково-дослідницької роботи кафедри та міжвідомчої наукової лабораторії гігієни навчальної діяльності та вікової фізіології кафедри медико-біологічних основ фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка у

межах таких тем: 1) Фізіолого-гігієнічний супровід здоров'язбережувальної діяльності закладів освіти (номер державної реєстрації 0113U004662 01.2013 – 01.2017 рр.); 2) Оцінка репродуктивного здоров'я підлітків і молоді з різними типами гендерної ідентичності (номер державної реєстрації 046 U007542 (09.2016 – 12.2020 рр.).

Наукова новизна роботи. Планування і проведення всіх досліджень виконано за період з 2015 по 2017 рр. У ході проведення дослідження вперше проаналізовано зв'язок демографічних показників Сумщини, популяційного репродуктивного здоров'я жінок регіону та чинників навколишнього середовища і соціально-економічною складовою життєдіяльності населення.

Автором вперше виконано класифікацію районів Сумської області за якістю докільця та встановлено характер впливу на популяційне репродуктивне здоров'я у ретроспективі двадцяти років.

Проведені дослідження дозволили здійснити гігієнічну оцінку умов життєдіяльності та стану здоров'я жінок раннього фертильного віку.

Автором вперше створено і науково обґрунтовано алгоритм діагностики репродуктивного потенціалу та систему медико-психолого-соціальної допомоги дівчатам-студенткам, що є основою діяльності Клініки, дружньої до молоді та просвітницької роботи ресурсного центру закладу вищої освіти на прикладі СумДПУ.

Розширено уявлення щодо індивідуального та популяційного репродуктивного потенціалу дівчат 17 – 22 років у сучасних умовах життєдіяльності.

В ході комплексного дослідження репродуктивної поведінки, репродуктивних установок, соціально-гігієнічних чинників життєдіяльності залежно від типів гендерної ідентичності дівчат 17 – 22 років визначено соціально-гігієнічні та психолого-педагогічні умови формування репродуктивного потенціалу молоді.

Практичне значення одержаних результатів. В ході дисертаційного дослідження розроблено і апробовано методики скринінгової діагностики

репродуктивного здоров'я та оцінки репродуктивного потенціалу дівчат 17 – 22 років у дошлюбний період, що може бути використано лікарями під час профілактичних оглядів для розробки заходів первинної профілактики порушень репродуктивного здоров'я; психологами та соціальними педагогами у навчально-виховному процесі закладів освіти для організації просвітницьких та тренінгових заходів.

Автором експериментально доведено можливість результативної корекції репродуктивного потенціалу дівчат-студенток шляхом використання медико-психолого-соціальних заходів у закладах освіти та оцінку їх ефективності за допомогою.

Отримані результати дослідження були використані для підготовки методичних рекомендацій: «Скринінгова оцінка індивідуального репродуктивного здоров'я жінок раннього фертильного віку», «Діагностика репродуктивного потенціалу та оцінка формування здоров'язберезувальної компетентності щодо репродуктивного здоров'я жінок раннього фертильного віку», Інформаційного листа «Інтегральна оцінка репродуктивного потенціалу жінок раннього фертильного віку»; впроваджені у навчальний процес кафедр: загальної гігієни та екології, соціальної медицини та організації охорони здоров'я Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова; фізичної реабілітації, здоров'я та ерготерапії Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка; кафедри біології і основ здоров'я ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського; впроваджені у практичну діяльність ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України», Клініки, дружньої до молоді КУ «Сумська міська дитяча клінічна лікарня Святої Зінаїди», Сумського пологового будинку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтування та вірогідність наукових досліджень, висновків та рекомендацій сформульованих у дисертації, підтверджується вірною методологією, вагомим об'ємом фактичного матеріалу

отриманого в ході тривалого експерименту, використанням сучасних методик дослідження. Отримані дані коректно оброблені методами статистики та ретельно проаналізовані. Висновки, практичні рекомендації логічно витікають із змісту роботи і обґрунтовані експериментальним матеріалом.

Повнота опублікованих матеріалів дисертації. За темою дисертації опубліковано 7 статей у наукових періодичних фахових виданнях України (у т. ч. фахових наукових періодичних виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз – 3; в одноосібному авторстві – 4), у наукових періодичних виданнях інших держав – 1; одному розділі колективної монографії, 18 інших наукових працях.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. Робота складається із вступу, огляду наукової літератури, 5 розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій, додатків.

В першому розділі представлений глибокий аналіз даних вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми сучасних демографічних процесів і репродуктивного потенціалу молоді, визначено медико-психо-соціальні чинники формування та шляхи оптимізації репродуктивного потенціалу жінок раннього фертильного віку. В результаті аналізу автором наголошується на важливості міжсекторального підходу щодо збереження репродуктивного здоров'я жінок раннього репродуктивного віку, та необхідності отримання статистичних даних щодо репродуктивного потенціалу, репродуктивної поведінки молоді, рівня інформованості з питань репродуктивного здоров'я.

У другому розділі «Організація, програма та методи дослідження» дисертант обґрунтовує і характеризує адекватність використаних методів дослідження. Методи дослідження підібрані таким чином, що їх застосування повною мірою охоплює вивчення гігієнічних аспектів формування репродуктивного потенціалу жінок раннього фертильного віку. Слід зауважити, що автор використав широкий арсенал методів статистично-математичної обробки результатів досліджень, що, в свою чергу, дало можливість отримати

вірогідні дані. Отже, обрані методи досліджень адекватні поставленій меті та завданням дисертаційної роботи.

В третьому розділі наведена характеристика стану довкілля та проаналізовано чинники, що негативно впливають на стан репродуктивного та статевого здоров'я населення. На основі узагальненого показника стану довкілля проведено ранжування районів Сумської області за рівнем якості довкілля. Проаналізовано динаміку регіонального природного руху населення та дітородної активності жінок Сумського регіону. Проведена оцінка стану патології репродуктивної системи та перинатальної патології. Вивчення отриманих даних підтвердило наявність несприятливого впливу чинників навколишнього середовища на розвиток захворювань репродуктивної сфери та патологічних станів, які виникають в перинатальному періоді.

Четвертий розділ присвячено аналізу стану соматичного та репродуктивного здоров'я студенток закладів вищої освіти. Слід зазначити, що запропонована автором методика розрахунку оцінки індивідуального репродуктивного здоров'я дозволяє виконати розподіл дівчат на групи за ступенем ризику для подальшого поглибленого їх обстеження. Повноту досліджень поглиблює проведена автором гігієнічна оцінка якості та способу життя студенток закладів вищої освіти.

В п'ятому розділі наводиться медико-соціальна оцінка репродуктивної поведінки та репродуктивних установок дівчат 17 – 22 років. Слід відмітити, що проведене автором дослідження демонструє вплив гендерної ідентичності особистості на репродуктивні установки дівчат. В даному розділі представлена, розроблена автором, методика інтегральної оцінки репродуктивного потенціалу; описані особливості процесу формування репродуктивного потенціалу молоді. Автором створена модель медико-психолого-соціального супроводу формування репродуктивного потенціалу жінок раннього фертильного віку. Алгоритм оцінки ефективності заходів формування здоров'язбережувальної компетентності дівчат стосовно репродуктивного

здоров'я обґрунтований, апробований та підтверджений позитивними результатами.

Висновки чіткі, конкретні, повністю відображають матеріали дисертаційної роботи і ґрунтуються на отриманих автором результатах. Ступінь обґрунтованості підтверджується достатньою кількістю досліджень та статистичною достовірністю отриманих результатів.

Таким чином, результати дисертаційної роботи, отримані автором внаслідок проведення комплексу наукових досліджень, доповнюють теорію медицини громадського здоров'я у частині удосконалення організації медичної допомоги з метою збереження репродуктивного здоров'я жінок; поглиблені уявлення про репродуктивне здоров'я, зміст і структурні компоненти репродуктивного потенціалу; доведена можливість розвитку, результативної корекції низького рівня репродуктивного потенціалу дівчат-студенток; уточнено і диференційовано структуру репродуктивних установок; побудована модель медико-психолого-соціальної допомоги молоді щодо формування репродуктивного потенціалу.

Зауваження, що виникли при рецензуванні дисертації, не несуть принципового характеру щодо змісту та цінності отриманих результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Загалом дисертаційна робота і автореферат викладені українською мовою, на належному науковому рівні, змістовні, грамотною оформлені. Проведений значний обсяг досліджень, що всебічно охоплює проблему, яку вивчали. Усі розділи дисертації вдало ілюстровані таблицями і рисунками. Використані джерела інформації є сучасними та інформативними.

Під час рецензування дисертаційної роботи до автора виникли запитання:

1. Які, на вашу думку, з двадцяти показників, що характеризують репродуктивний потенціал жінок раннього фертильного віку мають більш вагоме значення для формування його низького рівня?

2. Які переваги запропонованої Вами скринінгової оцінки репродуктивного здоров'я жінок раннього фертильного віку? Чи може вона використовуватися з профілактичною метою співробітницями закладів загальної середньої освіти в роботі з старшокласниками?

ВИСНОВОК

Дисертація Калниченко Дмитра Олеговича «Гігієнічне обґрунтування комплексної оцінки репродуктивного потенціалу дівчат-студенток закладів вищої освіти 17 - 22 років» виконана на базі Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка є завершеною науково-дослідною працею, яка містить вирішення актуального науково-практичного завдання, а саме - обґрунтування системи медико-соціальних заходів щодо збереження та підвищення репродуктивного потенціалу жінок раннього фертильного віку.

Робота має важливе науково-практичне значення і відповідає вимогам пунктів 9 та 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами) щодо кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю 14.02.01 – «гігієна та професійна патологія».

Доцент кафедри біології
НПУ імені М.П. Драгоманова
к.біол.н., доцент

Підпис Лебединець Н.В.
ЗАВІРЯЮ: зав. канцелярією
НПУ ім. М.П. Драгоманова
Підпис Л.В.
« 03 » « 12 » 20 19 р.